

IN COLLABORATION WITH
Unnat Bharat Abhyan

Sri. G.V.R. Institute of Education Sri Y.N. College (B.Ed.,)

Narsapuram, West Godavari -
Andhra Pradesh

Referred Journal &
Peer Reviewed Journals

Vol : 22 | Spl. Issue | October 2025 | BHAVA VEENA |
ISSN No. 2456-4702 | RNI No. APTEL/2003/12253

భావవీణ ప్రత్యేక సంచిక

Journal of Arts, Literary,
Culture & Language Study

జాతీయ సదస్సు

07 అక్టోబర్ 2025

తెలుగు సాహిత్యం - భాషా బోధన - మనో వికాసం

Vol.-II

ప్రధాన సంపాదకులు
డా॥ పిట్టా శాంతి
ప్రిన్సిపాల్

సహ-సంపాదకులు
శ్రీ ముత్యాల కళ్యాణ రామకృష్ణ రావు
వైస్ - ప్రిన్సిపాల్

వారాలుగు తల్లికి మల్లెపూదండ - మాకన్న తల్లికి మంగళారతులు

భావేవిణి

(కథలు - సాహిత్య - సాంస్కృతిక భాషాధ్యయన పత్రిక)

Referred Journal & Peer Reviewed Journals | ISSN No. : 2456-4702 | RNI No. : APTEL/2003/12253

135-14-716, Dwaraka Nagar, 12th Lane, Nagaralu, Guntur - 522 034.

Mail : bhavaveena2024@gmail.com

Cell : 99499 29674, 79890 88274.

BHAVAVEENA
(SPECIAL MAGAZINE)

Journal - Arts, Literature, Culture and Language Study

Reffered Journal & Peer Reviewed Journals

ISSN No. : 2456-4702

RNI No. : APTEL/2003/12253

- ముద్రణ : అక్టోబర్ - 2025
- ప్రతులు : 500
- వెల : రూ. 15/-
- కాపీలకు : డి. నెం. 135-14-716, 12వ లైన్, ద్వారకా నగర్, గుంటూరు - 034.
- గమనిక : ఈ సంచికలోని వ్యాసకర్తల అభిప్రాయములు వర్గమునకు సంబంధం లేదు - సంపాదకవర్గము.
- ఎడిటోరియల్ చిరునామా : డి. నెం. 135-14-716, 12వ లైన్, ద్వారకా నగర్, గుంటూరు - 034.
- డి.టి.పి & ప్రింటింగ్ : తెనాలి ప్రకాష్, జి.యల్.ఎస్. (గ్రాఫిక్స్) గుంటూరు జిల్లా, సెల్ : 94 94 660 509.

మాతెలుగు తల్లికి మల్లెపూదండ - మాకన్న తల్లికి మంగళారతులు

BHAVA VEENA (భావ వీణ)

Journal of Arts, Literary, Culture & Language Study

(కళలు - సాహిత్య-సాంస్కృతిక భాషాధ్యయన పత్రిక)

Founder :

Kolla Sri Krishnarao (Late)

7989781963

9949929674

7989088274

E-mail :

bhavaveena2024@gmail.com

135-14-716, Dwaraka Nagar,
12th Lane, Nagaralu, Guntur - 522034.

Vol. 22 - Spl. Issue. 10 - October 2025 - Referred Journal & Peer Reviewed Journals - Rs. : 15/-
| ISSN No. : 2456-4702 | RNI No. : APTEL/2003/12253 |

EDITORIAL BOARD

Honourable Editor

Dr. PITTA SANTHI

M.A.(Tel), M.Sc(Psy), M.Ed., M.Phil(Edu), Ph.D.

Chief Editor

Dr. PAYARDA NAGAI AH

M.A.(Tel), M.A(Pol-Sci), M.Ed., Ph.D.

135-14-716, Dwaraka Nagar, 12th Lane, Nagaralu, Guntur - 522034.

ADVISORY COMMITTEE

1. **Prof. K. Madhu Jyothi**, M.A., PhD.
Former Vice Chancellor,
Dravidian University, Kuppam, A.P.
2. **Prof. G. Yohan Babu**, (Rtd.) M.A., PhD.
Dept. of Telugu,
Andhra University, Visakhapatnam.
3. **Prof. C. Srirama Chandra Murthy**, M.A., PhD.
Dept. of Telugu, Faculty of Arts,
Benaras Hindu University, Varanasi, Uttar Pradesh.
4. **Prof. Darla Venkateswara Rao**, M.A., M.Phil., PhD.
Dept. of Telugu, Faculty of Arts,
Hyderabad Central University, Hyderabad, Telangana.
5. **Dr. Thottempudi Sree Ganesh**, M.A., M.Phil
(Computational Linguistics) (Ph.D)
Research Scientist, Centre for Applied Linguistics
and Translation Studies, University of Heidelberg,
Germany.
6. **Dr. Busi Venkataswamy**, M.A. (Tel), M.A (San),
M.A (Ling), PhD.
HOD, Dept. of Telugu
Sri A.S.N.M. Govt. Degree College,
Palakollu, West Godavari Dist., A.P.
7. **Prof. T. Rama Prasad Reddy**
Dean, Faculty of Arts & Education,
Yogi Vemana University, Kadapa, Andhra
Pradesh.
8. **Dr. T. Swarupa Rani**, M.Sc., M.Ed., M. Phil., Ph.D.
Principal,
St. Joseph's College of Education for Women,
Sambasivapet, Guntur, Andhra Pradesh.

ASSOCIATE EDITORS

1. **Prof. N. R. SADASIVA REDDY**, M.A., M.Phil., Ph.D.
Asst. Professor,
Dept. of Telugu & Comparative Literature,
Sri Krishna Deva Raya University,
Ananthapuram, Andhra Pradesh.
2. **Prof. V.SANKARA RAO**, M.A., M.A., M.Phil., Ph.D.
HOD, Dept. of Telugu,
Madras University,
CHENNAI,
Tamilnadu.

శ్రీ జి. వి. ఆర్. ఇనిస్టిట్యూట్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్

శ్రీ వై.యన్. కళాశాల (బి.యిడి)

నర్సాపురం - పశ్చిమ గోదావరి జిల్లా - ఆంధ్ర ప్రదేశ్

తెలుగు సాహిత్యం - భాషా బోధన
- మనో వికాసం

జాతీయ సదస్సు

తేది : 07 అక్టోబర్ 2025

నిర్వహణ :

శ్రీ జి. వి. ఆర్. ఇనిస్టిట్యూట్ ఆఫ్ ఎడ్యుకేషన్
శ్రీ వై.యన్. కళాశాల (బి.యిడి), నర్సాపురం.

47. భారత స్వాతంత్ర్య పోరాటంలో చిట్టగాంగ్ విప్లవ వనితల పాత్ర	- గంధం రోజమ్మ	642
48. మాతృభాష బోధన సంస్కృతి పరిరక్షణ	- బలిజేపల్లి మాధవి	645
49. ప్రాథమిక, మాధ్యమిక, ఉన్నత పాఠశాల స్థాయిలలో మాతృభాషా బోధన - నైపుణ్యాలు	- డా॥ కైల హేమబాంధవి	647
50. తెలుగు బోధనలో న్యూ మీడియా, కృత్రిమ మేధ వినియోగం : పరిశీలన	- డా॥ జీ.కే.డీ. ప్రసాదరావు	650
151. మినీ కవిత - మనో వికాసం	- తలారి పున్నారావు	657
152. తెలుగు భాషా బోధన - ఆవశ్యకత	- తండు శివుడు	660
153. ఉరుములవారి కథా గేయాలలో భాష వైవిధ్యము	- సనాతన పద్మావతి	664
154. మను చరిత్ర - మనో వికాసం	- డా॥ కానుకొల్లు బాలకృష్ణ	668
155. "వేకువ పిట్ట" కవిత్వంలో విలువలు-మనో వికాసం	- డా॥ నాగార్జునకొండ విద్యా ప్రవీణ	674
156. సాంప్రదాయ వ్యాకరణ బోధనావశ్యకత - బోధనా పద్ధతులు	- పగిడి నాగసుబ్బయ్య	678
157. తిక్కన తెలుగు పద్యము - బోధనా పద్ధతులు - మనో వికాసము	- విల్లూరి అప్పల సత్యనారాయణ	683
158. తెలుగు సాహిత్యం - భాషా బోధన	- వై. బుజ్జి	686
159. తెలుగు సాహిత్యంలో మనో వైజ్ఞానిక విమర్శ పద్ధతులు	- డా॥ పుట్ట శ్రీనివాసులు	690
160. జానపద విజ్ఞానం - బోధనా పద్ధతులు - మనో వికాసం ఒక పరిశీలన	- తోటే చిట్టిబాబు	690
161. వేమన పద్యాలలో తాత్విక భావన	- కె. జె. రమేష్	696
162. తెలుగు సాహిత్యంలో భాషా బోధన విధానం	- గుత్తి రాధ - డా॥ ఆవాల పెద్ది రాజు	700
163. The Role of Economics in Higher Education, Language Teaching, and Life Skills	- Kondeti Indira Kumari	706
164. Impact of Socio Cultural Phenomena and the Varieties in Banjara Language of Telangana State	- Dr. Mohan Banothu	709
165. Bilingual Method of Teaching English for Telugu Mother - Tongue Learners	- Dr. Galla Srinivasa Rao	713

భావవీణ

కళలు, సాహిత్య సాంస్కృతిక భాషాధ్యయన పత్రిక
BHAVA VEENA
 Journal of Arts, Literary, Culture & Language Study

తిక్కన తెలుగు పద్యము - బోధనా పద్ధతులు - మనో వికాసము

- బిల్వలలి అప్పల సత్యనారాయణ

తెలుగు లెక్చరర్, శ్రీ గురజాడ అప్పారావు ప్రభుత్వ డిగ్రీ కళాశాల, ఎలమంచిలి, అనకాపల్లి జిల్లా.

నాణేనికి రెండు పాఠ్యాలున్నట్లు భాషకు కూడా రెండు పాఠ్యాలు. ఒకటి సాహిత్యము, రెండు భాష. ఈ రెండింటికీ పరస్పర అవినాభావ సంబంధం ఉంది. వీటిని వీటినే శబ్దార్థములు అని చెబుతారు. శబ్దము భాషకు సంబంధించినది అయితే అర్థము సాహిత్యానికి సంబంధించినది. అందుకే కాళిదాసు రఘువంశంలో శబ్దార్థము అంటే శబ్దార్థములు ఏవిధంగా అయితే భాషాధ్యయనానివో అలాంటి శబ్దార్థములు పొందుట కొరకు శబ్దార్థ పరమేశ్వరులను ప్రార్థిస్తున్నాను అంటాడు. భాషాధ్యయనం అభిప్రాయం ప్రకారం విద్యార్థికి విషయాన్ని అర్థం చేసుకోవడానికి ఉపకరించేది శబ్దార్థము. ఆ భాష మాతృభాష అయినప్పుడు అది విద్యార్థికి అర్థం చేసుకోవడానికి దోహదపడుతుంది. ఈ వికాసం భాషాధ్యయనంగా, సాహిత్య పరంగా విద్యార్థికి అందిన నాడు అది సాహిత్యం అవుతుంది. యొక్క ఉన్నత స్థితికి, ఉత్తమ స్థితికి కారణం అవుతుంది. తరగతి గదిలో ఉపాధ్యాయుడు పాఠ్యాన్ని చదవడం లేదా పాఠడం - వీటిలో ఉండే శబ్దార్థం అర్థం లయాత్మకత వంటివి భాషకు సంబంధించిన అంశాలయితే ఆ పాఠ్యాంశంలోని భావాన్ని ఉదాత్తతను గ్రహించగలగడం సాహిత్యానికి సంబంధించిన అంశాలు. ఈ భాషా సాహిత్యాలను విద్యార్థి గ్రహించగలగడం మనోవికాసంగా స్థూలంగా పేర్కొనవచ్చు. సాహిత్యం మనీషికి నైతిక విలువలను నేర్పుతుంది.

సృజనాత్మక, ఆలోచనా శక్తులను పెంచుతుంది. తద్వారా మనీషి మానసిక వికాసానికి దోహదం చేస్తుంది. మనీషి తనచుట్టూ ఉన్న సమాజాన్ని, సంస్కృతిని అర్థం చేసుకోవడంలో పాటు వివిధ సందర్భాలకు తగినట్లు స్పందించే లక్షణాన్ని నేర్పుతుంది సాహిత్యం. సాహిత్యాన్ని అధ్యయనం సౌలభ్యం కోసం ప్రాచీన సాహిత్యం, ఆధునిక సాహిత్యం అని స్థూలంగా రెండు విధాలుగా విభాగించవచ్చు. ప్రాచీన సాహిత్య అధ్యయనం వలన మన సంస్కృతి, సంప్రదాయం, వారసత్వం వంటి అంశాల అవగాహన ఏర్పడుతుంది. ఆధునిక సాహిత్య అధ్యయనం ముఖ్యంగా నేటి ప్రపంచ గమనం, సామాజిక స్థితిగతులు వంటి వాటిపై మన ఆలోచనా పరిధిని పంచుకోవడానికి, పెంచుకోవడానికి అవకాశం కల్పిస్తుంది. మొత్తంగా సాహిత్య అధ్యయనం మానవీయమైన అంశాలపట్ల, సామాజిక స్పృహకు సంబంధించిన అంశాలపట్ల పాజిటివ్ థింకింగ్ (సకారాత్మక ఆలోచన) పెంచుకొని మనీషి అభివృద్ధి చెందడానికి కారణం అవుతుంది. సాహిత్యం లోని వివిధ పాత్రలు, వివిధ సంఘటనలు మన ఆలోచనా పరిధిని నిర్మించుకోవడానికి, విస్తరించుకోవడానికి ఉపకరిస్తాయి. అన్నిటికీ మించి సమాజంతో మనీషి మమేకం కావడానికి, సహానుభూతి పొందడానికి, చిత్త సంస్కారాన్ని పెంచుకొని మనీషి మనీషిగా ఎదగడానికి ఉపకరించేదే నిజమైన సాహిత్యం.

ప్రాచీన నంప్రదాయంలో శిక, వ్యాకరణము, చందస్సు, నిరుక్తము, కల్పము, జ్యోతిషము అనే ఆరింటిని వేదాంగాలు అని అనేవారు. వివిధ వర్ణముల / అక్షరముల ఉచ్చారణకు సంబంధించినది శిక్ష. వాక్య నిర్మాణానికి సంబంధించినది వ్యాకరణం. ఆయా శ్లోకాల / పద్యాల లక్షణాలను తెలిపేది చందస్సు. పదాలకున్న అర్థాలను వివరించేది నిరుక్తము. ఈ నాలుగింటి పట్ల భాషా సాహిత్యాలను బోధించే ఉపాధ్యాయుడు అవగాహన కలిగి ఉండాలని పెద్దలు చెప్పేవారు.

ప్రస్తుత నమాజంలో నైతిక విలువల పఠనం, విపరీతమైన వస్తు సంస్కృతి, అమానవీయ సంఘటనలు ఎక్కువైనాయి. ఇలాంటి సందర్భంలో జాతిని నిర్మించే బాధ్యత భాషా సాహిత్యాలను బోధించే ఉపాధ్యాయులదే. లేదా, అధ్యాపకులదే. అందువలన పాఠ్యాంశాల బోధనలో ఉపాధ్యాయులు ఈ విషయాలను కూడా దృష్టిలో పెట్టుకొని వీటిని కూడా విద్యార్థులు గ్రహించేలా బోధన చేయాలి. ముఖ్యంగా ఉపాధ్యాయుడు తరగతి గదిలో తన పాఠ్యాంశ బోధనకు సంబంధించి భాషాంశాల పరంగా ఏమి బోధించాలి, సాహిత్యంశాల పరంగా ఏమి బోధించాలి అన్న దానిపట్ల స్పష్టమైన అవగాహన కలిగి ఉండాలి. ఆధునిక విద్యావ్యవస్థలో శ్రవణం (Lisigning), భాషణం (Speaking), పఠనం / చదవడం (Reading), లేఖనం (Writing) వంటివి అత్యవసరమైనవి. వీటిని దృష్టిలో పెట్టుకొని ఉపాధ్యాయుడు తరగతి గదిలో పాఠ్యాంశాన్ని బోధించాలి తన పాఠ్యాంశ బోధనలో విద్యార్థి ఈ విషయాలను గ్రహించేలా ముందుగానే ప్రణాళికను రూపొందించుకోవాలి. విద్యార్థులు భావ గ్రహణము, భావవ్యక్తీకరణము చేసేలా చేయడంలో ఉపాధ్యాయుల పాత్ర కీలకమైనది. బోధన వలన భావ గ్రహణం జరిగితే అభ్యసనం వలన భావవ్యక్తీకరణ జరుగుతుంది. ఈ బోధన, అభ్యసనములను కలిపి జ్ఞానముగా పరిగణిస్తారు. ఈ జ్ఞానమును జ్ఞానాత్మక రంగము లేదా జ్ఞాన రంగముగా బ్లూమ్స్ అనే విద్యావేత్త పేర్కొన్నాడు. దీనిలో మూడు అంశాలు ఉంటాయి. విషయ జ్ఞానము, భాషా జ్ఞానము, సాహిత్య జ్ఞానము అనేవి ఆ మూడు అంశాలు. వాటిని సంక్లిష్టంగా తెలుసుకుందాము.

1. విషయ జ్ఞానము :

ఈ విషయజ్ఞానంలో పాఠ్య పరిచయం, పాఠ్యాంశాల సంబంధించిన కవి లేదా రచయిత, పాఠ్యభాగం పుస్తకం, పాఠ్యభాగం సందర్భము, పాఠ్యాంశ విషయము వంటి అంశాలు ఉంటాయి.

2. భాషా జ్ఞానం :

ఈ భాషాజ్ఞానంలో పాఠ్యాంశంలోని సంధులు, సమాసాలు, వ్యుత్పత్యర్థాలు, ప్రకృతులు, వికృతులు, నానార్థాలు, జాతీయాలు, వాక్య జ్ఞానం, లింగ వచన విధి వంటి భాషా సంబంధమైన అంశాలుంటాయి.

3. సాహిత్య జ్ఞానం :

ఈ సాహిత్య జ్ఞానంలో పాఠ్యాంశ స్వరూపం, పద్యం లేదా గద్యం, లేదా ఇతర ప్రక్రియలు, వాటికి సంబంధించిన జ్ఞానం, చందస్సు, అలంకారాలు, రసము, శైలి రీతి వంటి అంశాలన్నీ ఉంటాయి. ఈ విధంగా ఈ మూడు అంశాలు కలిసినదే జ్ఞానం. ఈ అంశాలన్నింటినీ క్రోడీకరిస్తూ ఒక ఉదాహరణ పద్యం ద్వారా వీటి సమన్వయం చేసే ప్రయత్నం చేద్దాం.

ఆంధ్ర మహాభారతంలోని విదురనీతి లో చెప్పబడిన పద్యంగా లోకంలో ప్రసిద్ధి చెందిన పద్యం "ఒరులేయి యొనరించిన....." ఈ పద్యం 'ఆంధ్ర మహాభారతం శాంతి పర్వం అయిదవ ఆశ్వాసంలోని లోని 220వ పద్యం'. ఆ పద్యాన్ని పైన చెప్పిన అన్ని అంశాలను కాకుండా స్థాలీపులాకన్యాయం గా కొన్నింటిని చూద్దాం

ఒరులేయవి యొనరించిన
నరవర ! యప్రియము తన మనంబునకగు దా
నొరులకు నవి సేయకునికి
పరాయణము పరమధర్మపథముల కెల్లన్
ఈ పద్యంలోని విషయ జ్ఞానము

పాఠ్య పరిచయం :

ఆంధ్ర మహాభారతం శాంతి పర్వం అయిదవ శ్వాసంలోని 220వ పద్యం.

కవి :

కవి బ్రహ్మ తిక్కన 13వ శతాబ్దమునకు చెందినవాడని నెల్లూరును పాలించిన కి మనుమసిద్ధి ఆస్థానములో వాడు.

సందర్భం :

మహాభారత యుద్ధం ముగిసింది. కౌరవులు మరణించారు. ధర్మరాజు పట్టాభిషిక్తుడయ్యాడు. అంపశయ్యపై వరుండిన భీష్ముని వద్దకు ధర్మరాజు వెళ్లి రాజనీతికి సంబంధించిన వివిధ విషయాలను అడిగి తెలుసుకునే సందర్భం.

విషయం లేదా భావం :

(నరశేషా) ఓ ధర్మరాజా! ఇతరులు ఏవి చేస్తే తన మనసుకు అప్రియం కలుగుతుందో తాను ఇతరులకు కలా చేయకుండా ఉండడమే అన్ని ధర్మాలలో కెల్లా ఉత్తమమైన ధర్మము.

భాషా జ్ఞానము

సంధులు : ఒరులేయవి ఒరులుం ఏ యవి = ఒరులేయవి. ఉత్వ సంధి

సమాసం : ధర్మపథము - ధర్మమైన పథము. విశేషణ ధర్మపథ కర్మధారయ సమాసము.

వ్యుత్పత్త్యర్థం :

ధర్మము. “ధరతీతి ధర్మః” ధరించినది కాబట్టి ధర్మము. దీనికి పట్టుకోవడం, నిలబెట్టుకోవడం, ధరించడం, పాలించడం, గ్రహించడం అనే అర్థాలు ఉన్నాయి. ధర్మ అనే సంస్కృత ధాతువు నుంచి ఈ పదం ఉత్పన్నం అయ్యింది.

సాహిత్యము :

ధర్మము, పుణ్యము, స్వభావము, న్యాయము, ఆచారము, అహింస, ఎద్దు, అదృష్టము, నీతి, విల్లు, ఉపనిషత్తు.... వంటివి .

ప్రకృతి - వికృతులు :

ధర్మము (ప్రకృతి) - దమ్ము (వికృతి). దీనికి పుణ్యము అని అర్థము

సాహిత్య జ్ఞానము

ప్రక్రియ : పద్య ప్రక్రియ

సందర్భం :

ఆధార గ్రంథాలు :

1. ఆంధ్ర మహాభారతం తిరుమల తిరుపతి దేవస్థానం వ్యాఖ్యానం
2. కవిత్రయ భారత జోత్స. ఆచార్య శలాక రఘునాథ శర్మ
3. తెలుగు బోధనా పద్ధతులు తెలుగు అకాడమీ

కందము. కందము వ్రాయని వాడు కవి కాదు అన్నది నానుడి. కందపద్యం లో నాలుగు పాదాలు ఉంటాయి. 1,3 పాదాలు ఒక విధంగాను, 2,4 పాదాలు మరొక విధంగా ఉంటాయి. ఇది చతుర్మాత్రా గణబద్ధమైనది. దీనిలో భ,జ,స, నల,గగ అనే గణాలు మాత్రమే వాడాలి. 1 3 పాదాలలో మూడేసి గణాలు చొప్పున, 2,4 పాదాలలో ఐదేసి గణాల చొప్పున వస్తాయి. 1, 2 పాదాలు ఒక భాగంగాను, 2,4 పాదాలు మరొక భాగంగాను వ్యవహరిస్తారు. మొత్తానికి కందపద్యంలో 16 గణాలు ఉంటాయి. బేసిగణాలలో అనగా 1 3 5 7...15 గణాలలో జగణం వాడరాదు. 6 ,14 గణాలు జ గణం గాని నలంగాని కావాలి. 2, 4 పాదాల చివరి అక్షరం గురువు కావాలి. 2,4 పాదాలలో మొదటి అక్షరానికి నాలుగవగణం మొదటి అక్షరానికి యతి ఉంటుంది.

విశేషాంశాలు :

మనుషుల మధ్య సంబంధాలు ఏడు విధాలుగా ఉంటాయని భగవద్గీత చెబుతుంది.

- 1 సుహృత్ : ఎప్పుడూ అనుకూలంగా ఉండేవాడు.
- 2 మిత్రుడు : ఒక పనిలో తనతో పాటు ప్రయోజనం పొందేవాడు.
- 3 అరి : తన యందు పగపెట్టుకున్నవాడు.
- 4 ఉదాసీనుడు : ఇతరుల గురించి ఏమీ పట్టించుకోని వాడు.
- 5 మద్యస్థుడు : ఇద్దరి హితాన్ని కోరేవాడు.
- 6 ద్వేష్యుడు : చెడు పనుల చేత ద్వేషింపదగినవాడు.
- 7 బంధువు : ఎడబాటు కలిగితే సహింప లేనివాడు.

ఈ విషయాలన్నింటినీ పరిగణలోనికి తీసుకొని మనిషి తాను అనుక్షణం ఇతరులతో ఎలా మెలగాలో ఎలా మెలగకూడదో గ్రహించాలి. ముఖ్యంగా అరి, ద్వేష్యుల పట్ల జాగరూకతతో ఉండాలి. ఉపాధ్యాయుడు పై బోధనాంశాల ఆధారముగా బోధన చేసినాడు అది విద్యార్థి సర్వతోముఖాభివృద్ధికి దోహదం చేస్తుంది.